

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

“ยิ้มสยาม” ในมุมมองของชาวต่างชาติในประเทศไทย

“Siamese Smile” in the Viewpoint of Foreigners in Thailand

ปริญันทนา พงษ์ไพบูลย์ (Preeyanantana Pongpaiboon)¹ ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (Preeya Hiranpradith)²

นพดล เชนอักษร (Nopadol Chenaksara)³

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาที่มาและพัฒนาการของยิ้มสยาม (2) วิเคราะห์ความหมายและความสำคัญของ “ยิ้มสยาม” ในมุมมองของชาวต่างชาติในประเทศไทย วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 85 คน ประกอบด้วยชาวต่างชาติจำนวน 81 คน และใช้เทคนิคสโนว์บอลในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคนไทยจำนวน 4 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าที่มาของยิ้มสยามในช่วงแรกสามารถตีความในลักษณะอาการต่างๆปรากฏในเอกสารของชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยอยุธยาหมายถึงการต้อนรับด้วยรอยยิ้ม ส่วนพัฒนาการของยิ้มสยามหรือรอยยิ้มของคนไทยแบ่งเป็น 4 ระยะ ความหมายของยิ้มสยามในมุมมองของชาวต่างชาติคือเป็นรอยยิ้มที่มีรูปแบบที่แสดงถึงความสุข แต่ก็มีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่ตรงกับสีหน้า ทั้งนี้มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกถึงรอยยิ้มคือ วัฒนธรรมและลักษณะเฉพาะ ความสำคัญของยิ้มสยามในมุมมองของชาวต่างชาติมี 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจยิ้มสยามเป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านสังคม ยิ้มสยามสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ในสังคมไทย ด้านวัฒนธรรมชาวต่างชาติเห็นว่ายิ้มสยามเป็นสัญลักษณ์และจิตวิญญาณของคนไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายิ้มสยามยังคงเป็นสื่อในการสร้างตัวตนที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในสายตาชาวต่างชาติได้อยู่เสมอ

คำสำคัญ : ยิ้มสยาม ชาวต่างชาติ การท่องเที่ยว เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช m_pongpaiboon@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช cadeeyo@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the origin and development of the “Siamese Smile;” (2) to analyze the meaning and significance of the “Siamese Smile” in the point of view of foreigners in Thailand. This was a qualitative research. The sample population of 85 people consisted of 61 foreigners , as well as 4 Thai people knowledgeable in arts and culture, who were selected using the snowball method. Data were collected using an unstructured interview form and analyzed through descriptive analysis. The results showed that the origin of the concept “Siamese Smile” could not be clearly defined, but Thai people’s manners in giving a friendly reception to foreigners from all corners of the globe was recorded as early as the Ayutthaya Period, when chronicles of foreign visitors state that the Siamese people smiled and gave them a warm reception. The development of “Siamese Smile” can be divided into 4 phases. In the viewpoint of foreigners, “Siamese Smile” is an expression of happiness. Nevertheless, sometimes the smile may not convey the wearer’s true emotions. Culture and personality are factors that can affect the expression of the “Siamese Smile.” In the viewpoint of foreigners, the “Siamese Smile” is significant in 3 ways. First, economically, it is a tool to attract tourists. Second, socially, it is a reflection of interactions in Thai society. Third, culturally, it is a symbol of the spirit of Thai people. This indicates that the “Siamese Smile” is still a medium for building up the identity of Thai people in the eyes of the world.

Keywords: Siamese Smile, Foreigners, Tourism, Cultural identity

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมเมื่อรวมตัวอยู่ด้วยกันย่อมต้องเกิดการสื่อสารเพื่อความเข้าใจและเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ หากกล่าวถึงการสื่อสารนั้นก็มีสองรูปแบบคือการสื่อสารที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา หรือเรียกอีกอย่างว่าวจนภาษาและอวจนภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมมาก แต่ก็มีปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าการสื่อสารที่ไม่ใช้ภาษาหรืออวจนภาษานั้นก็สื่อความหมายได้มากมายเช่นกัน การสื่อสารแบบอวจนภาษาอาจไม่ได้ใช้แบบเป็นทางการหากว่าการตีความในการใช้อวจนภาษานั้นมีความน่าสนใจไม่น้อย เนื่องจากอวจนภาษาเกิดโดยธรรมชาติและสามารถสื่อถึงอารมณ์ของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี ดังมีประโยคที่ว่า “ดวงตาเป็นหน้าต่างของหัวใจ”

การสื่อสารแบบอวจนภาษานั้นเกิดขึ้นก่อนวจนภาษาและเป็นการสื่อสารที่ใช้ทำทางเป็นสื่อกลางในการส่งสารไปยังผู้รับสาร เช่น การพยักหน้า ส่ายหน้า กวักมือ หัวเราะ และยิ้ม ซึ่งในวัฒนธรรมที่ต่างกันการตีความหมายย่อมต่างกันไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น การกวักมือแบบคนญี่ปุ่นที่ใช้การคว่ำมือแล้วกวักเข้าหาตัว ต่างกับชาวอเมริกันที่หงายมือกวักเข้าหาตัว หรือการส่ายหน้าของคนอินเดียที่หมายถึงการยอมรับ ฯลฯ

การยิ้มถือเป็นหนึ่งในอวจนภาษาที่มีคนสนใจตีความหมายเอาไว้มากมาย เพราะหากพิจารณาตามหลักการสื่อสารแล้วอารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังรอยยิ้มนั้นอาจไม่ได้หมายถึงเพียงความสุขเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆที่เป็นตัวกำหนดให้การแสดงออกเป็นไปเช่นนั้นด้วย

หากกล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนไทยโดยทั่วไปแล้ว เรามักคิดถึงความเป็นน้ำใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส ฯลฯ ซึ่งลักษณะนิสัยดังที่กล่าวมานั้นเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในความเข้าใจของเรามาช้านาน อีกทั้งยังเป็นความเข้าใจที่คนไทยส่วนมากกล่าวถึงตนเองเมื่อมีผู้อื่นถามถึงเราด้วย

เมื่อกล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนไทย นอกจากนิสัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คุณลักษณะเด่นของคนไทยที่เรานึกถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือ “รอยยิ้ม” ซึ่งเป็นอวจนภาษาที่เราใช้ในความหมายในด้านดีและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยมาโดยตลอด โดยที่เรารู้จักและเรียกว่า “ยิ้มสยาม” ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ชาวต่างชาติรู้จักและสร้างความประทับใจเป็นอย่างดี ดังปรากฏในหนังสือแนะนำการท่องเที่ยวฉบับต่างประเทศมากมายโดยในประเทศไทยได้เริ่มนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เห็นเป็นรูปธรรมจาก อนุสาร อสท.ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั่นเอง

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2551, น.21) กล่าวว่าไว้ในคอลัมน์ สุวรรณภูมิ สังคมวัฒนธรรมว่า “...ยิ้มสยาม ถูกแยกออกมาโดดๆจากยิ้มสุวรรณภูมิเมื่อราวหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (หรือหลัง พ.ศ. 2488-2489) เมื่อ “ฝรั่ง” จากวัฒนธรรมตะวันตกเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศไทย (เปลี่ยนชื่อจากสยามเป็นไทยเมื่อ พ.ศ. 2482) มากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะรัฐบาลไทยเลือกข้าง “ฝรั่ง” ที่ชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วเอาออกเอาใจยกย่อง “ฝรั่ง” เป็นพิเศษกว่าประเทศเพื่อนบ้าน”

จากหลักฐานที่กล่าวมาเกี่ยวกับ “ยิ้มสยาม” นั้นเป็นความเข้าใจของคนไทยเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งยังมีมุมมองของชาวต่างชาติอีกมากที่เราควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของคนไทย มีเอกสารที่ชาวต่างชาติได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนไทยไว้เช่น ลาตูแบร์ (2552) ราชทูตฝรั่งเศส กล่าวถึงลักษณะนิสัยของชาวสยามไว้ใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จดหมายเหตุลาอุแบร์ว่า “ความสุภาพเรียบร้อยเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชาวสยาม....เขาหลีกเลี่ยงต่อการที่จะพูดจาปราศรัยกับชาวต่างประเทศเพราะพวกเขารู้ว่าถ้าเกิดเรื่องอะไรที่ไม่งามขึ้น พวกเขาจะต้องได้รับการพิจารณาว่าเป็นฝ่ายผิดทั้งนั้น และถ้าเกิดวิวาทขึ้นกับชาวต่างประเทศ พวกเขาจะเป็นฝ่ายถูกลงโทษเสมอไป ฉะนั้นชาวสยามจึงฝึกบุตรของตนให้มีความสุภาพเรียบร้อยอย่างที่สุด ด้วยเป็นสิ่งจำเป็นในด้านดำเนินการค้าขายและจำเป็นจะต้องสงบเสียงเป็นอย่งยิ่ง ในยามที่ถูกเกณฑ์ไปทำงานหลวงปีละ 6 เดือนหรือต่อขุนนางคนใดคนหนึ่งปฏิบัติตามพระบรมราชโองการ”

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการตั้งคำถามถึงที่มาของยืมสยามอันเป็นที่รู้จัก และต่อมาได้เกิดคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่ายืมสยามระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติว่าเหมือนหรือต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ตั้งประเด็นคำถามที่ว่าเมื่อยืมสยามเป็นที่รู้จักไม่ว่าจะในด้านใดก็ตามนั้นน่าจะสามารดีความได้เช่นกันว่ายืมสยามนั้นมีความสำคัญอย่างไร เพราะเมื่อประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ใน พ.ศ.2504 นั้น การท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในวิธีการดำเนินการเพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศไทย และสิ่งที่มาพร้อมกับการท่องเที่ยวที่คนไทยใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดึงดูดชาวต่างชาติให้มาเยี่ยมชมประเทศก็คือยืมสยามนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าลักษณะนิสัชนคนไทยที่เรามองตนเองกับที่ต่างชาติมองคนไทยนั้นมีทั้งเหมือนและแตกต่าง ซึ่ง “ยืมสยาม” นั้นอาจจัดว่าเป็นหนึ่งในลักษณะนิสัชนของคนไทยก็ได้ จากตัวอย่างดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการทำความเข้าใจกับความหมายในความเข้าใจต่อคำว่ายืมสยามของชาวต่างชาติที่อาจเหมือนหรือแตกต่างจากคนไทย เพราะความหมายที่แท้จริงซึ่งมีทั้งในด้านดีและไม่ดีไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงนัก การพิจารณาความหมายที่ชาวต่างชาติมีต่อ “ยืมสยาม” จึงเป็นเรื่องที่จะช่วยให้เราเข้าใจทัศนคติที่แท้จริงของชาวต่างชาติต่อคนไทยได้มากยิ่งขึ้นเพื่อเกิดความเข้าใจที่ตรงกันและเพื่อสร้างสรรค์ในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและพัฒนาการของ “ยืมสยาม” จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ความหมายและความสำคัญของ “ยืมสยาม” ในมุมมองของชาวต่างชาติในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์การวิเคราะห์เอกสารนั้นได้ทำการค้นคว้าเอกสารชาวต่างชาติที่กล่าวถึงลักษณะนิสัชนคนไทยโดยศึกษาทั้งสมัยอยุธยารัตนโกสินทร์จนปัจจุบันและศึกษาค้นคว้าเอกสารของไทยที่กล่าวถึงที่มาของคำว่า “ยืมสยาม” และการนำมาใช้กับชาวต่างชาติ ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนทั้งหมด 85 คน กลุ่มชาวต่างชาติใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วยชาวต่างชาติที่ทำงานในแวดวงการศึกษาจำนวน 4 คน วงการธุรกิจจำนวน 4 คน วงการสื่อมวลชน จำนวน 4 คน วงการทูต จำนวน 4 คน และวงการศิลปวัฒนธรรม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จำนวน 4 คน และการสัมภาษณ์แบบบังเอิญ (Incidental sampling) โดยสัมภาษณ์ชาวต่างชาติในย่านต่างๆเมื่อได้คำตอบที่ซ้ำกันจึงหยุด จำนวนทั้งสิ้น 61 คนประกอบด้วยชาวต่างชาติในย่านถนนข้าวสาร จำนวน 15 คน ตลาดนัดสวนจตุจักร จำนวน 16 คน สยามสแควร์ จำนวน 14 คน และสีลม จำนวน 16 คน และใช้เทคนิคสโนว์บอลในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคนไทย ประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ที่มาและพัฒนาของยืมสยาม

1.1 ที่มาของยืมสยาม จากอดีตจนถึงปัจจุบันผลการวิจัยพบว่าที่มาของยืมสยามในช่วงแรกไม่สามารถแยกออกมาเฉพาะเป็นคำว่า “ยืมสยาม” ดังเช่นปัจจุบัน หากแต่สามารถตีความในลักษณะอาการต่างๆได้ว่าคนไทยเป็นมิตรกับทุกชาติภาษาที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ดังปรากฏในเอกสารของชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยอยุธยาและจดหมายที่คณะทหารชาวทหารอเมริกันได้มีมาถึงสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่นในปีพ.ศ.2507 เนื้อความในจดหมายได้กล่าวถึงคราวที่คณะทหารอเมริกันได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเพื่อทำงานเป็นเวลาสองสัปดาห์ พวกเขามีความรู้สึกระทึกใจในอัธยาศัยไมตรีของคนไทยและแน่นอนรอยยิ้มของคนไทยเป็นสิ่งที่นายทหารคณะนี้กล่าวชื่นชมอย่างจริงใจตามความเห็นของชาวไทยที่อยู่ในแวดวงศิลปวัฒนธรรมก็กล่าวไว้ว่ายืมสยามนั้นเริ่มมีมาช้านานและเป็นตัวแทนถึงนิสัยต้อนรับขับสู้ด้วยความยินดีและจริงใจเริ่มตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏในเอกสารของชาวต่างชาติจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์จวบจนยุคที่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย

1.2 พัฒนาการของยืมสยาม แบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่1 ยืมสยามในบทบาทการต้อนรับแสดงอัธยาศัยไมตรีของคนไทย ระยะที่2 ยืมสยามในบทบาทการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยและการท่องเที่ยว ระยะที่3 ยืมสยามในบทบาทที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย เป็นสัญลักษณ์แห่งไมตรีและความสุขสงบในสังคม ระยะที่4 ยืมสยามในปัจจุบันมีบทบาทเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในความคิดเห็นของคนไทย ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านเห็นว่า ยืมสยามเป็นการแสดงออกถึงมิตรไมตรี ความนุ่มนวลและความอ่อนน้อมถ่อมตนของคนไทย รวมถึงเป็นบุคลิกของคนไทยที่เป็นเสน่ห์ของประเทศ นอกจากนี้ยังหมายถึงบุคลิกอย่างหนึ่งของคนไทยที่มีอะไรก็ยิ้มไว้ก่อนด้วย แสดงให้เห็นว่ายืมของคนไทยเป็นเรื่องที่แสดงถึงมิตรไมตรีและความจริงใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไปผนวกกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมยืมของคนไทยถูกใช้เพื่อแสดงถึงลักษณะนิสัยยิ้มง่าย จริงใจ และต้อนรับขับสู้ มาโดยตลอดแม้จะมีการตีความหมายที่เปลี่ยนไปโดยการกระทำของคนไทยบางกลุ่มซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศดังที่ได้ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ แต่ทว่าคนไทยก็ยังใช้ยืมสยามในเชิงสัญลักษณ์แห่งการต้อนรับขับสู้เช่นเดิม

ส่วนความสำคัญของยืมสยามในมุมมองของชาวไทยนั้นมิผลทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคม มีการใช้รอยยิ้มเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยและแม้ว่าความหมายของยืมสยามได้เปลี่ยนไปจากความจริงใจสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปบ้างหรือบางครั้งเพื่อความต้องการปกปิดความจริงใจเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จากชาวต่างชาติ หากแต่ทางด้านสังคมรอยยิ้มที่คนไทยแสดงต่อชาวต่างชาติก็ยังมีความสำคัญในแง่ของความ
จริงใจและการช่วยเหลือชาวต่างชาติผู้นั้นเอง

2. ความหมายและความสำคัญของ “ยิ้มสยาม” ในมุมมองชาวต่างชาติ พบว่า “ยิ้มสยาม” เป็นอวัจน
ภาษาที่ชาวต่างชาติส่วนใหญ่รู้จัก ซึ่งหากพิจารณาจากเอกสารของชาวต่างชาติตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง
ช่วงที่การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยจึงมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ สามารถกล่าว
ได้ว่าชาวไทยได้แสดงให้เห็นว่ายิ้มสยามแสดงถึงลักษณะนิสัยอ่อนน้อม สุภาพ ร่าเริง ยิ้มง่ายและมี
รอยยิ้มเพื่อแสดงถึงความสนุกสนาน เพื่อแสดงถึงการต้อนรับขับสู้ เพื่อแสดงถึงความเป็นมิตร เพื่อขอโทษ เพื่อ
ขอบคุณ นอกจากนี้ยังมีรอยยิ้มเพื่อแสดงความอึดอัดอีกด้วย

2.1 ความหมายของยิ้มสยาม

ในส่วนของการทำความเข้าใจความหมายของ “ยิ้มสยาม” ในกลุ่มตัวอย่างชาวต่างชาติทั้งสองกลุ่มคือ
กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง(Purposive sampling)และกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Incidental sampling)มีมุมมอง
ว่าเป็นรอยยิ้มที่แสดงถึงความสุข เช่น ยิ้มสดใสร่าเริง เป็นมิตร เปิดเผย จริงใจ ต้อนรับขับสู้ ฯลฯ ดังตารางสรุป
ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการทำความเข้าใจความหมายของยิ้มสยามในมุมมองของชาวต่างชาติ

ความหมายของยิ้มสยามในมุมมองของชาวต่างชาติ	จำนวน
ยิ้มสดใสร่าเริง	23
ยิ้มเป็นมิตร	8
ยิ้มสุภาพ	7
ยิ้มชวนน่ารัก	5
ยิ้มต้อนรับ	8
ยิ้มจริงใจ เปิดเผย	21
ยิ้มมีความสุข	2
ยิ้มแหย	1
ยิ้มเก้อ	1
ไม่มีความคิดเห็น	5

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

จากตารางความเข้าใจความหมายของยืมสยามในมุมมองของชาวต่างชาติในเชิงบวกมี 74 คน โดย ยืม สดใสเรียงมีจำนวนมากที่สุดถึง 23 คน ส่วนความเข้าใจความหมายในเชิงลบมี 2 คน และไม่แสดงความเห็น 5 คน เห็นได้ว่าชาวต่างชาติเข้าใจความหมายของยืมสยามในด้านดี เช่น กลุ่มตัวอย่างชาวต่างชาติในแวดวง ศิลปวัฒนธรรมคนหนึ่งที่พบเจอคนไทยที่ยืมตลอดเวลาในขณะที่เดินทางไปต่างจังหวัดของประเทศไทยและพบเจอกับชาวบ้านที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร หากแต่พยายามทำความเข้าใจในสิ่งที่เธอถาม ซึ่งเธอเห็นว่าเขานั้นมีใบหน้ายิ้มแย้มตลอดเวลาที่ตอบคำถาม

ส่วนกลุ่มตัวอย่างชาวต่างชาติในแวดวงธุรกิจคนหนึ่งแสดงความเห็นว่าเมื่อเข้าไปในร้านอาหารแห่งหนึ่ง พนักงานทราบดีว่าเขาเป็นชาวฝรั่งเศสก็พยายามชวนพูดคุยด้วยภาษาของเขา แม้ว่าพนักงานคนนั้นจะสื่อสารได้ไม่คล่องหากแต่เขากลับเห็นว่าเป็นความพยายามอย่างจริงใจที่จะสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า รวมถึงได้เห็นรอยยิ้มที่เต็มใจต้อนรับเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามในบางครั้งบางคนก็มีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่ตรงกับสีหน้าซึ่ง กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550) กล่าวไว้ว่ามี 5 ลักษณะ ได้แก่ การแสร้งทำ การแสดงออกที่เกินจริง การแสดงออกน้อย กว่าความจริง การสะกดใจหรือการปกปิด และการสวมหน้ากาก แต่ที่พบในการแสดงออกของยืมสยามมีอยู่ 3 ลักษณะคือ การแสดงออกที่เกินจริงคือการแสดงออกที่มากเกินไปในบางสถานการณ์หากทว่ายังคงมีความจริงใจอยู่ ด้วย การแสร้งทำคือการที่บุคคลแสดงอารมณ์ออกมาทั้งที่ไม่ได้มีอารมณ์ดังที่แสดงออก และการสะกดใจหรือ การปกปิดคือการไม่แสดงอารมณ์ใดๆเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นคิดว่าหากแสดงอารมณ์ออกไปแล้วมักส่งผลเชิงลบ มากกว่าบวก

จากมุมมองเกี่ยวกับยืมสยามของชาวต่างชาติที่ได้แสดงความเห็นสามารถตีความได้ว่าการยืมของคน ไทยมีการแสดงออกที่เกินจริง เช่น บางครั้งในเวลาที่ได้พบปะกับชาวไทยแม้ในเวลาเร่งรีบหรือมีกิจธุระมากมาย หากแต่คนไทยที่พบเจอยังยิ้มและพูดคุยอย่างร่าเริง ซึ่งเขารู้สึกว่าเป็นการแสดงออกที่มากเกินไปแต่กระนั้นก็ยังคงเป็นความรู้สึกที่ดีซึ่งคนไทยได้แสดงความเต็มใจในการช่วยเหลือดูแล

ส่วนการที่คนไทยยิ้มในบางสถานการณ์ เช่น การใช้รอยยิ้มเมื่อไม่ได้ยิ้มแบบปกติคือ ยิ้มเมื่อไม่เข้าใจ ยิ้มเมื่อปฏิเสธ หรือยิ้มเมื่อรู้สึกอาย สามารถตีความได้ว่าเป็นการแสร้งทำ

การที่คนไทยยิ้มตลอดเวลาเช่นเมื่อคนขับรถตู้ถูกผู้โดยสารชวนไปร้านจิวเวลรี่แต่ชาวต่างชาติเดินหนี เนื่องจากไม่ออกไป แต่คนขับรถกลับชักชวนให้ไปอีกโดยมีสีหน้ายิ้มแย้มทั้งที่ชาวต่างชาติเริ่มไม่พอใจก็สามารถตีความไปได้ว่าต้องการชักชวนไปเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง การแสดงออกจึงออกมาในลักษณะที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งคือการสะกดใจหรือการปกปิดนั่นเอง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกถึงรอยยิ้มคือ วัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มของการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมและความต้องการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมบุคคลแสดงออกทางอวัจน ภาษาที่ต่างกันและอวัจนภาษาเหล่านั้นยังมีความหมายที่ต่างกัน หรืออวัจนภาษาบางอย่างที่เห็นชัดในบางวัฒนธรรมแต่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ชัดเจนในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ส่วนลักษณะเฉพาะของบุคคลถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล (กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย, 2550) ยืมสยามที่แสดงออกต่อชาวต่างชาตินั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเกิดจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารเชิงอวัจนภาษาคือ วัฒนธรรม จาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การที่กลุ่มตัวอย่างชาวต่างชาติหลายคนกล่าวว่าเมื่ออยู่ในประเทศไทยมักเห็นรอยยิ้มอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเมื่อเดินทางโดยสารด้วยสายการบินไทยก็ได้รับการบริการที่ดีรวมถึงรอยยิ้มตลอดการเดินทาง

นอกจากนี้ยังสามารถตีความได้อีกว่าลักษณะเฉพาะถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารเชิงอวัจนภาษาเช่นกัน เนื่องจากว่าคนไทยยิ้มอยู่ตลอดเวลาแม้ในสถานการณ์ที่ไม่เข้าใจก็ตาม

ความสำคัญของยิ้มสยามต่อสังคมไทยในมุมมองของชาวต่างชาติ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ยิ้มสยามมีความสำคัญในแง่ของการต้อนรับซึ่งจะดึงดูดผู้คนมากมายให้มาเที่ยวเมืองไทย นอกจากนี้ยิ้มสยามยังเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว และทำให้ชาวต่างชาติรู้จักคนไทยจากรอยยิ้ม

2. ด้านสังคม ยิ้มสยามสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย เพราะเป็นการแสดงออกที่ชัดเจนอันแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตร ความน่ารักของชาวไทยต่อผู้อื่น ทั้งยังทำให้การสื่อสารและวิถีชีวิตในสังคมง่ายขึ้น นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่สถานการณ์การเมืองอยู่ในภาวะตึงเครียดรอยยิ้มถือเป็นทัศนคติเชิงบวกที่ช่วยประคับประคองคนไทยและช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลายขณะเดินทางในประเทศไทยอีกด้วย

3. ด้านวัฒนธรรม ยิ้มสยามเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยที่สามารถดึงดูดชาวต่างชาติให้มาเที่ยวและรักประเทศไทย เพราะรอยยิ้มแสดงให้เห็นถึงความสุข การยอมรับและทำที่ต้อนรับของคนไทย นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์และจิตวิญญาณของคนไทยด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ที่มาและพัฒนาการของ “ยิ้มสยาม” จากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าที่มาของ “ยิ้มสยาม” เป็นอวัจนภาษาที่แสดงความหมายถึงการต้อนรับขับสู้และเป็นมิตรต่อชาวต่างชาติมาตั้งแต่สมัยอยุธยา แม้คำว่า “ยิ้มสยาม” ยังไม่ได้ถูกใช้เรียกอย่างเป็นทางการหากสามารถตีความจากประวัติและลักษณะนิสัยของคนไทยดังเอกสารต่างๆ ได้ว่าในทำที่ต้อนรับที่ชาวต่างชาติกล่าวถึงชาวสยามนั้นย่อมประกอบไปด้วยท่าทางเป็นมิตรและมีรอยยิ้มรวมอยู่ด้วย สอดคล้องกับทิวริยา ศิวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณฺณทริวิวัฒน์ (2523) กล่าวไว้เกี่ยวกับททศนะของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ที่มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องนิสัยการต้อนรับขับสู้ของคนไทยว่า คนไทยให้การต้อนรับผู้มาเยือนอย่างดีซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ได้รับการอบรมในคนไทยไม่ว่าแขกผู้มาเยือนจะเป็นคนเชื้อชาติใดก็ตาม และธรรมเนียมการต้อนรับนี้ยังปรากฏชัดเจนในคนไทยทุกระดับทั้งพระมหากษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง กระทั่งชาวบ้านในชนบท ซึ่งลักษณะนิสัยดังกล่าวไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในระดับบุคคลเท่านั้นหากยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ระดับประเทศ เนื่องด้วยการต้อนรับชาวต่างชาติผู้มาเยือนด้วยความโอบอ้อมอารีและยิ้มแย้มแจ่มใสนั่นเอง

ส่วนพัฒนาการของยิ้มสยามนั้นแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ยิ้มสยามในบทบาทการต้อนรับแสดงอหยาอหยาไมตรีของคนไทย ระยะที่ 2 ยิ้มสยามในบทบาทการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยและการท่องเที่ยว ระยะที่ 3 ยิ้มสยามในบทบาทที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย เป็นสัญลักษณ์แห่งไมตรีและความสุขสงบในสังคม ระยะที่ 4 ยิ้มสยามในปัจจุบันมีบทบาทเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจากบทบาทการต้อนรับจนมาถึง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทบาทของการเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถกล่าวได้ว่า “ยิ้มสยาม” คือเอกลักษณ์ของคนไทย สอดคล้องกับความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญคนไทยที่กล่าวว่า “ยิ้มสยามเป็นการแสดงออกถึงมิตรไมตรี ความนุ่มนวล และความอ่อนน้อมของคนไทย ซึ่งตามความเป็นจริงการยิ้มมีอยู่ในคนทุกชาติทุกโลกแต่มีการสื่อสารความหมายที่ต่างกันสำหรับคนไทยได้รับขนานนามว่า “ยิ้มสยาม” เพราะคนไทยยิ้มได้ทุกสถานการณ์โดยเฉพาะกับชาวต่างชาติ อาจเนื่องมาจากการไม่ถนัดที่จะสื่อสารด้วยภาษาแต่ด้วยความเป็นคนที่มีอัธยาศัยที่ดีจึงใช้การยิ้มเป็นการแสดงออกเพื่อการสื่อสารเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน” นันทิยา สว่างวุฒิชรรม (การสัมภาษณ์ 2558. 15 พฤษภาคม) อธิปดิกรมส่ง เสริมวัฒนธรรม

2. ความหมายและความสำคัญของ “ยิ้มสยาม” ในมุมมองของชาวต่างชาติในประเทศไทย พบว่า “ยิ้มสยาม” เป็นสิ่งที่ชาวต่างชาติชื่นชมและแสดงทรรศนะในเชิงบวก จากผลการสอบถามชาวต่างชาติส่วนใหญ่เห็นว่ายิ้มสยามเป็นรอยยิ้มที่แสดงถึงความรู้สึกด้านบวกมากกว่าลบ เช่น รอยยิ้มที่แสดงออกถึงการต้อนรับ รอยยิ้มสดใสสว่างไสว ฯลฯ สอดคล้องกับมุมมองของผู้เชี่ยวชาญชาวไทยที่เห็นว่า “ยิ้มสยาม” แสดงออกถึงมิตรไมตรี ความนุ่มนวลและความอ่อนน้อมถ่อมตนของคนไทย รวมถึงเป็นบุคลิกของคนไทยที่เป็นเสน่ห์ของประเทศ

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญชาวไทยยังมีความเห็นด้วยว่า “ยิ้มสยาม” หมายถึงบุคลิกอย่างหนึ่งของคนไทยที่มีอะไรก็ยิ้มไว้ก่อนด้วย” ชินวัฒน์ ตั้งสุทธิจิตต์ (การสัมภาษณ์ 2556. 10 มกราคม) นักเขียนและนักค้นคว้าด้านศิลปวัฒนธรรม

จากข้อคิดเห็นส่วนนี้ทำให้สามารถวิเคราะห์มุมมองของชาวต่างชาติที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับความหมายของ “ยิ้มสยาม” และสามารถตีความได้ว่ามีการแสดงออกที่เกินจริงซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกที่ยิ้มไว้ก่อนของคนไทย เช่น บางครั้งในเวลาที่ได้พบปะกับชาวไทยแม้ในเวลาเร่งรีบหรือมีกิจธุระมากมายหากแต่คนไทยที่พบเจอก็ยังยิ้มและพูดคุยอย่างร่าเริง ซึ่งเขารู้สึกว่าเป็นการแสดงออกที่มากเกินไปแต่กระนั้นก็ยังคงเป็นความรู้สึกที่ดีซึ่งคนไทยได้แสดงความเต็มใจในการช่วยเหลือดูแล สอดคล้องกับคำอธิบายที่ว่าภายใต้สถานการณ์บางสถานการณ์ บุคคลมักจะแสดงความรู้สึกที่เกินจากความเป็นจริง มีลักษณะคล้ายคลึงกับการแสร้งทำ ต่างกันตรงที่การแสดงออกในลักษณะนี้มักจะมีความจริงใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย(กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย 2550)

ส่วนการที่คนไทยยิ้มได้ในบางสถานการณ์ เช่น การใช้รอยยิ้มเมื่อไม่ได้ยิ้มแบบปกติคือ ยิ้มเมื่อไม่เข้าใจ ยิ้มเมื่อปฏิเสธ หรือยิ้มเมื่อรู้สึกอาย สามารถตีความได้ว่าเป็นการแสร้งทำสอดคล้องกับที่กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550) ได้อธิบายว่า การแสร้งทำเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งต้องแสดงอารมณ์บางอย่างออกมาทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วกลับไม่ได้มีอารมณ์ดังที่แสดงออก การยิ้มเมื่อไม่เข้าใจ เมื่อปฏิเสธหรือเมื่อรู้สึกอาย จึงเป็นการยิ้มเพื่อแสร้งทำทั้งที่ความจริงแล้วไม่ได้อยู่ในอารมณ์ตามที่แสดงออกมา

การที่คนไทยยิ้มตลอดเวลาเช่นเมื่อคนขับรถตักตักพยายามชวนไปร้านจิวเวอรี่แต่ชาวต่างชาติเดิหนีเนื่องจากไม่ยอมไป แต่คนขับรถกลับชักชวนให้ไปอีกโดยมีสีหน้ายิ้มแย้มทั้งที่ชาวต่างชาติเริ่มไม่พอใจ ก็ไม่สามารถตีความไปได้ว่าต้องการชักจูงไปเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง การแสดงออกจึงออกมาในลักษณะที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งคือการสะกดใจหรือการปกปิดนั่นเองสอดคล้องกับที่ Matsumoto (1996)) อ้างถึงใน Monthienvichienchai (2004) กล่าวว่ารอยยิ้มนั้นเป็นสิ่งที่ถูกใช้มากที่สุดเพื่อปกปิด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อารมณ์ของคนเราซึ่งตรงกับที่ Hess , Beaupré และ Cheun (2002) อ้างถึงใน Monthienvichienchai (2004) บอกว่ารอยยิ้มนั้นสามารถใช้ควบคุมหรือปกปิดความรู้สึกด้านลบในขณะที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กัน

หากกล่าวว่ารอยยิ้มเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมก็คงไม่ผิดนัก เพราะนับแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ประเทศไทยก็ได้ใช้รอยยิ้มเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รอยยิ้มที่แรกเริ่มเดิมทีแสดงออกในเชิงการต้อนรับอย่างจริงใจได้ขยายเพิ่มเติม เช่น ยิ้มเพื่อสร้างความพอใจและเพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจ จึงทำให้ความเข้าใจของชาวต่างชาติมีการตีความถึงการแสดงอารมณ์ได้ว่าการแสดงออกที่เกินจริงคือการแสวงหา รวมถึงการสะกดใจหรือปกปิด ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่พบ แต่อย่างไรก็ตามความหมายของยิ้มสยามในแง่ของความจริงใจก็ยังคงอยู่

ในส่วนความสำคัญของยิ้มสยามต่อสังคมไทยในทศวรรษของชาวไทยและชาวต่างชาตินั้นสอดคล้องกันด้านเศรษฐกิจว่ายิ้มสยามเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางด้านสังคมนั้นชาวต่างชาติเห็นว่ายิ้มสยามสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติพันธกิจสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย ช่วยประทับประคองคนไทยและช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลายขณะเดินทางในประเทศไทย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรของชาวไทยต่อผู้อื่นและสร้างความสุขให้ผู้คนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของชาวไทยที่ว่ายิ้มสยามมีความสำคัญในแง่ของความจริงใจและการช่วยเหลือชาวต่างชาติ ความสำคัญของยิ้มสยามทางด้านวัฒนธรรมในมุมมองของชาวต่างชาติเห็นว่ายิ้มสยามเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยที่สามารถดึงดูดชาวต่างชาติให้มาเที่ยวและรักประเทศไทย และรอยยิ้มแสดงให้เห็นถึงคุณภาพการยอมรับและทำที่ต้อนรับ นอกจากนี้ยังแสดงถึงสัญลักษณ์และจิตวิญญาณของคนไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความหมายที่คนไทยมีมุมมองต่อรอยยิ้มสยามคือแสดงถึงมิตรไมตรี ความจริงใจและการต้อนรับนั้นยังคงมีคุณค่าในสายตาชาวต่างชาติ แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียดบางอย่างก็ตาม

3. แม้ว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นสังคมทวิลักษณ์คือมีความแตกต่างกันมากที่อยู่ควบคู่กันในสังคมเมืองและสังคมชนบท แตรอยยิ้มของคนไทยที่แสดงถึงความจริงใจยังคงอยู่ซึ่งอาจปรากฏในสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง ควบคู่ไปกับรอยยิ้มที่แสดงออกถึงนัยยะบางประการทั้งการแสดงออกที่เกินจริง การแสวงหา การสะกดใจ และการปกปิด ซึ่งเกิดจากสภาพสังคมเมืองที่มีการแข่งขันสูงและมีผลประโยชน์เชิงธุรกิจมาเกี่ยวข้องมากกว่า เราจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีชาวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยและออกไปต่างจังหวัดเพื่อแสวงหาเอกลักษณ์ของคนไทย

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาและพัฒนาการรวมทั้งความหมายและความสำคัญของยิ้มสยามซึ่งนำไปใช้สามารถทำความเข้าใจเรื่องรอยยิ้มของคนไทยเพื่อสร้างสรรค์ในสังคมและเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างเข้าใจบริบทของสังคมมากขึ้น

2. ผลการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญไปที่มุมมองของชาวต่างชาติเป็นหลัก แม้มีมุมมองของคนไทยอยู่ด้วยก็เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องยิ้มสยาม ซึ่งผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้สามารถศึกษาวิจัยเรื่องยิ้มสยามในมุมมองของคนไทยได้อีก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. การศึกษาวิจัยเรื่อง“ยิ้มสยาม” ครั้งต่อไปสามารถวิจัยโดยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method)เพื่อผลการวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา โชคเหริญสุขชัย. (2550). *การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา : รูปแบบและการใช้*. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เบาวีร์จ, เซอร์จอห์น. (2547). *ราชอาณาจักรและราษฎรสยาม เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย

คึกฤทธิ์ ปราโมช, มรว. (2511). *เมืองไทยในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น

เดอ ลาตูแบร์. (2552). *ราชอาณาจักรสยาม เล่ม 1*. ผู้แปล สันต์ ท. โกมลบุตรพิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : ศรีปัญญา

วริยา ศิวะศรียานนท์ และ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวินวัฒน์. (ม.ป.ป). รายงานการวิจัยเรื่องบุคลิกภาพและลักษณะ

นิสัยของคนไทยในทัศนะ ของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Monthienvichienchai, Chintana, Ph.D. (2004). *The Understanding of Cultural Similarity and Cultural*

Awareness on the Interpretation of Thai Smiles (Ph.D. thesis). Bangkok University, Bangkok

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2551). ยิ้มสยาม. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2558 จาก

<http://www.oknation.net/blog/summer/2008/09/19/entry->

ชินวัฒน์ ตั้งสุทธิจิต.(2556. 10 มกราคม). นักเขียนและนักค้นคว้าด้านศิลปวัฒนธรรม (การสัมภาษณ์)

นันทยา สว่างวุฒิธรรม.(2558. 15 พฤษภาคม) .อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (การสัมภาษณ์)